

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування
Кафедра державного управління,
документознавства та інформаційної діяльності**

ISSN 2617-4650

СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

**Збірник наукових праць
Випуск 1-2, 2016 р.**

Рівне – 2016

Зміст випуску

<i>ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	Валіулліна З.В. Корпоративні моделі забезпечення безпеки та економічного балансу у сучасних міжнародних економічних відносинах.....	7	
	Антонова С.Є., Присяжнюк М.М., Сафронюк О.Б. Державне регулювання розвитку економічного потенціалу Рівненської області на сучасному етапі.....	14	
	Гладченко А.Ю. Фактори впливу ТНК на державне управління економічною рівновагою.....	22	
	Миськовець Н.П. Державне регулювання розвитку екосистемного підприємництва в Україні.....	29	
	Притула М.Ю. Європейський досвід управління процесом раціонального природокористування.....	38	
	Сазонець І.Л., Шкоропад Н.О. Інструментарій забезпечення інформаційної безпеки регіону.....	45	
	Сазонець О.М. Світові стратегії інформатизації та тактика наздоганяючого розвитку України.....	50	
	Стець Н.В. Ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах економічних трансформацій в державі.....	61	
	<i>СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	Дидманидзе Ибраим, Донадзе Михаил, Кахидзе Реваз Основные принципы построения интегрированной информационной системы управления ВУЗов.....	67
		Дробко Е.В. Теоретичні аспекти удосконалення механізмів державного управління у сфері надання духовної допомоги учасникам бойових дій.....	74
Залужна А.Є. Теоретико-методологічні засади осмислення культурної політики держави.....		83	
	Зима І.Я. Визначення проблем реформування соціальної державної системи управління охороною здоров'я в Україні.....	88	

Корбутяк В.І., Даніловець К.М., Пилипчук А.В. Роль електронного документообігу в діяльності місцевих органів виконавчої влади.....	96
Маланчук Л.О., Романишина І.Д. Організації діловодства в органах місцевого самоврядування на прикладі сільських рад.....	101
Набочук О.Ю., Мартинюк С.В. Роль органів місцевого самоврядування в розвитку освіти Рівненщини: сучасний стан, перспективи.....	108
Тихончук Л.Х. Економічне регулювання державою міжнародної діяльності корпорації.....	115
Фесянов П.О., Білобран Т.В., Кобринчук А.С. Роль територіальних громад в економічному житті Луцького району Волинської області.....	121
Цецик Я.П., Мартинюк Г.Ф. Політика польської влади у галузі освіти на Волині у міжвоєнний період.....	126
Вимоги до оформлення статей.....	132

<i>ECONOMIC PROBLEMS OF PUBLIC ADMINISTRATION</i>	Valiullina Z.V. Corporative models providing for economic balance in present-day international economic relations.....	7	
	Antonova S.Y., Prysiazhniuk M. M., Safroniuk O. B. State regulation of development of economic potential of the Rivne Region at the modern stage.....	14	
	Hladchenko A. Y. Factors influence on governance TNC economic equilibrium.....	22	
	Myskovets N.P. State regulation of development of ecosystem enterprises in Ukraine...	29	
	Prytula M.Y. European experience of management of the process of rational authorization.....	38	
	Sazonets I.L., Shkoropad N.O. Institution of institutional insecurity of the region.....	45	
	Sazonets O.M. World strategies of informatics and the tactics of developing development of Ukraine.....	50	
	Stets N.V. Effectiveness of farming agricultural enterprises in conditions of economic transformations in the state.....	61	
	<i>STRATEGY AND TACTICS OF PUBLIC ADMINISTRATION</i>	Didmanidze Ibraim, Donadze Mikhail, Kakhidze Revaz Basic principles of building an integrated information management system of universities.....	67
		Drobko E.V. Theoretical aspects of improvement mechanisms of public administration in providing spiritual assistance to combatants.....	74
Zaluzhna A.Y. Theoretical and methodological bases of measurement of the cultural policy of the state.....		83	
Zyma I.Y. Determination of the problems of reforming the social state health care management system in Ukraine.....		88	

Issue's Contents

Korbutiak V. I., Danilovets K.M., Pylypchuk A.V. The role of electronic documentary cooperation in the activities of local bodies of the executive authority.....	96
Malanchuk L.O., Romanyshyna I.D. Organizations of business in local government organizations by the case of agricultural council.....	101
Nabochuk O.Y., Martyniuk S.V. The role of local government organs in developing equal education: the modern state, perspectives.....	108
Tykhonchuk L.H. Economic regulation of the state of international corporate activity.....	115
Fesianov P.O., Bilobran T.V., Kobrynychuk A.S. The role of territorial groups in the economic life of Lutsk Region of the Volyn Region.....	121
Tsetsyk Y.P., Martyniuk H.F. Politics of the Polish government in the field of education in the intervention period.....	126
Requirements for Authors	132

development of information technologies / M. V. Poliakov, Y. O. Letser // Business Inform. – 2017. – No. 9. – P. 251–255.

9. Sazonets I. L. Socio-economic determinants of global equilibrium: monograph / I. L. Sazonets, A. Y. Hladchenko, A. E. Hesen. – Rivne : Volyn. oberehy, 2016. – 352 p.;

10. Sazonets I. L., Leshchenko M. M. State institutional regulation of the concentration of capital of international and national corporations

/ I. L. Sazonets, M. M. Leshchenko – Rivne : Volyn. oberehy, 2017. – 164 p.

11. Khanin I. H., Sazonets I. L. The theory of transnationalization of the world economy: a textbook / I. H. Khanin, I. L. Sazonets – Donetsk : South-East, 2011. – 280 p.;

12. <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/18.pdf>

13. <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2016/press-releases/>

УДК 332.2., 332.36

Стець Н. В.,

заступник начальника відділу

контролю за відшкодуванням ПДВ

головного управління Державної фіскальної служби України у Рівненській області

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В ДЕРЖАВІ

Stets N. V.,

deputy head of the department

control over VAT refunds

the Main Directorate of the State Fiscal Service of Ukraine in the Rivne region

EFFECTIVENESS OF FARMING AGRICULTURAL ENTERPRISES IN CONDITIONS OF ECONOMIC TRANSFORMATIONS IN THE STATE

У статті проаналізовано діяльність сільськогосподарських підприємств в Україні, визначено ключові проблеми сільськогосподарської галузі та альтернативи їх вирішення, проаналізовано економічну ефективність сільськогосподарського землекористування України за 1990–2016 роки, обґрунтовано необхідність інтеграції до основних організацій з регулювання глобального аграрного ринку, проаналізовано ефективність дії єдиної сільськогосподарської політики країн ЄС.

The article analyzes the activity of agricultural enterprises in Ukraine, identifies the key problems of the agricultural sector and alternative solutions to them, analyzes the economic efficiency of agricultural land use in Ukraine for the years 1990–2016, justifies the necessity of integration into the main organizations for the regulation of the global agricultural market, analyzes the effectiveness of the common agricultural policy of the countries EU

Ключові слова: збалансованість, регулювання, виробничі ресурси, виробництво, сільськогосподарські підприємства, ефективність, організації, ринок, ЄС.

Keywords: balance, regulation, industrial resources, production, agricultural enterprises, efficiency, organization, market, EU.

1. Постановка проблеми.

Формування в Україні основ ринкової економіки та активізація підприємницької діяльності обумовлюють необхідність трансформаційних процесів, що сприяють

розвитку конкурентоспроможності країни у світовому просторі. Специфіка аграрного сектора економіки актуалізує необхідність детального аналізу всіх структурних зрушень в цій області.

В статті проведено аналіз основних показників економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Визначено основні проблеми функціонування сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах. Запропоновано перспективні напрямки підвищення ефективності та забезпечення сталого розвитку з метою посилення їх конкурентних позицій на ринку

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій. Необхідність дослідження економічної ефективності аграрних підприємств в контексті забезпечення їх сталого розвитку видається доцільним задля забезпечення стабільності функціонування та досягнення відповідного рівня конкурентоспроможності. Дослідженню проблем організації, розвитку та ефективності діяльності аграрних підприємств різних організаційно-правових форм господарювання присвячено науковій праці таких провідних економістів-аграріїв, як В. Г. Андрійчука, О. Ю. Єрмакова, П. М. Макаренка, Л. Л. Мельника, Л. Ю. Мельника, В. Я. Месель-Веселяка, О.Ю. Лупенка, П.Т. Саблука, І. Л. Сазонця [4; 5] та багатьох інших. У працях цих науковців висвітлені загальні організаційно-економічні аспекти розвитку аграрного сектору економіки України, теоретико-методологічні та прикладні аспекти розвитку та ефективності господарювання сільськогосподарських підприємств, окреслені проблеми та напрямки забезпечення ефективного сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств ринкового типу.

Проте, комплексний підхід до вирішення проблеми збалансованого розвитку підприємств сектору, на жаль, поки не розроблений.

Україна ще не сформувала вираженої стратегії збалансованого сталого розвитку сільського господарства, в основу якої має бути покладений національний інтерес, прагнення гармонізації засад розвитку, раціональне використання наявних конкурентних переваг, збереження й нарощування агресурсного потенціалу, а також ефективне його використання з метою забезпечення лідируючих позицій у певних сегментах внутрішнього і зовнішнього агропродовольчого ринку.

3. Мета статті. Метою роботи є дослідження основних тенденцій розвитку та

економічної ефективності виробничо-господарської діяльності аграрних підприємств, що дозволить визначити основні напрямки стимулювання їх сталого розвитку.

4. Виклад основного матеріалу. В умовах інтеграції України до світового економічного простору аграрний сектор є однією з пріоритетних та стратегічно важливих галузей національної економіки. Аграрна галузь України забезпечує 12% валового внутрішнього продукту, 22% зайнятості населення та 38% вартості експорту. Водночас сучасний стан аграрного сектору характеризується наявністю проблем, що викликані специфікою сільськогосподарського виробництва та зумовлені сезонністю виробництва, великою залежністю від природно-кліматичних факторів, зростання віку основних виробничих фондів, нестабільністю цін на аграрну продукцію, недостатньою інвестиційною привабливістю галузі, складністю залучення кредитних ресурсів. Деякі з підгалузей аграрного сектору почали занепадати, в результаті неконкурентоспроможної продукції як на світовому, так і на вітчизняному ринках. Як наслідок, продукція українських аграріїв може залишитися не реалізованою в повному обсязі і за бажаною ціною. Крім того, більше 90 відсотків дрібних і середніх ферм мають проблеми з логістикою і не мають можливостей для переробки продукції. Сучасний стан і подальший розвиток України як конкурентоспроможної держави зумовлює необхідність пошуку шляхів створення збалансованого функціонального агропромислового розвитку.

В Україні станом на 1.01.2017 року налічується 42,7 тис. га сільськогосподарських угідь, або 70,8% загальної земельної площі країни. Площа ріллі та багаторічних насаджень в звітному році займала – 76,1%, пасовища – 12,6%, сіножаті – 5,6%.

Україна входить до п'ятірки країн світу з максимальним рівнем забезпеченості ріллею з розрахунку на 100 осіб, а саме 71,6 га (2012 рік), поступається лише Канаді (125,0 га), Аргентині (93,1 га) та Російській Федерації (85,1 га ріллі на 100 осіб) [1].

Проаналізуємо базові показники ефективності землекористування, зокрема: рівень освоєння земель (відношення сільськогосподарських угідь до загальної земельної площі); рівень розораності

Економічні проблеми державного управління

(відношення площ ріллі до сільськогосподарських угідь); відсоток посівної площі від площі землі в обробітку (відношенням площі посіву до ріллі); урожайність посівних культур (табл. 1).

У структурі сільськогосподарських угідь рілля займає 83,1% (32,54 тис. га), що значно більше, ніж у всіх без виключення європейських країнах (від 25% в Швейцарії, 32% у Великій Британії до 69% в Німеччині і 40,6% США). Крім того, за часткою природних кормових угідь у загальній площі сільськогосподарських угідь (1%) Україна значно поступається іншим країнам світу: в більшості європейських країн цей показник коливається в межах 30...40%, а у Великій Британії і США становить 63,1 і 56,0% відповідно [2].

У структурі посівних площ спостерігається значна трансформація шляхом

зменшення посівів кормових культур (у 4...5 рази до майже 7% у 2016 році); одночасно збільшується у майже 4 рази питома вага посівів технічних культур, а саме: соняшнику, сої, ріпаку до майже 32,7%, при оптимальному значенні у 10...12%.

Ринок ріпаку та сої в Україні розвивається стихійно, без будь-якої систематизації і продуманої державної політики. Збільшення площ під посіви відбулось, в основному, за рахунок скорочення площ під цукровим буряком, ячменем, а також за рахунок використання інших земель сільськогосподарського призначення. При вирощуванні вищезазначених культур безповоротно втрачається родючість ґрунтів і зростає пестицидне навантаження, яке ще ніхто не вивчав.

Таблиця 1

Економічна ефективність сільськогосподарського землекористування України за 1990-2016 роки
(складено авторами з використанням [1])

№ з/п	Показники	Роки								
		1990	2000	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	Усього земель, тис.га	60,35	60,35	60,35	60,35	60,35	60,35	60,35	60,35	60,35
2	Усі сільськогосподарські угіддя, тис. га з них: - рілля	42,03	41,83	41,58	41,56	41,54	41,53	41,51	42,7	42,7
		33,41	32,56	32,48	32,50	32,52	32,53	32,53	32,54	32,54
3	Посівна площа сільськогосподарських культур, тис.га в т. ч: - зернові та зернобобові - технічні - кормові культури	32,41	27,17	26,95	27,67	27,80	28,33	27,23	26,90	27,03
		14,58	13,65	15,09	15,72	15,45	16,21	14,80	14,74	14,40
		3,75	4,19	7,30	7,44	7,85	7,87	8,4	8,35	8,85
		12,00	7,06	2,60	2,48	2,48	2,29	2,1	1,99	1,93
4	Рівень освоєності, %	69,6	69,3	68,9	68,9	68,8	68,8	68,8	70,8	70,8
5	Рівень розораності, %	79,5	77,9	78,1	78,2	78,3	78,3	78,4	76,2	76,2
6	Відсоток посівних площ у ріллі, %	97,0	83,4	83,0	85,1	85,5	87,1	83,9	82,7	83,1
7	Урожайність сільськогосподарських культур (ц/га): - зернові та зернобобові культури - технічні культури: - цукровий буряк - соняшник - кормові культури (кормові коренеплоди)									
		35,1	19,4	26,9	29,1	31,2	39,9	43,7	41,1	46,1
		275,7	176,7	279,5	345,2	410,8	398,9	476,5	435,8	481,5
		15,8	12,2	15,0	15,8	16,5	21,7	19,4	21,6	22,4
		414,8	251,0	276,5	289,5	302,6	323,7	323,6	288,8	300,7

Таким чином, можна зробити висновок, що в цілому відсутня зацікавленість реальних власників (землекористувачів) у підтриманні якісного стану ґрунтів. Близько двох третин розпайованих земель та більше половини земель державної власності здано в оренду, часто на короткостроковий період. Як наслідок, землекористувачі не зацікавлені в збереженні родючості ґрунтів, що спричиняє порушення збалансованого природокористування.

Один із головних показників економічної ефективності використання земельних ресурсів сільського господарства – урожайність, яка відповідно до даних наведених в табл. 1 за останні 22 роки збільшилася у середньому на 30...40%. Але, знову ж таки, цей показник значно менший порівняно з іншими країнами світу, де якість ґрунтів поступається українській: урожайність зернових та зернобобових культур Великобританії, Німеччини, Франції від 64 до 68 ц/га, США 67,5 ц/га, в Україні – 46,1 ц/га (2016 рік); цукрового буряку в Європі від 628 ц/га (Німеччина) до 947,2 ц/га (Франція), США 532,7 ц/га, в Світі – 536,7 ц/га, в Україні лише 481,5 ц/га [1; 3].

Зазначені результати свідчать про неналежну культуру землеробства, недотримання його технологічних і екологічних вимог. Тому зусилля землекористувачів повинні спрямовуватись на поліпшення якості сільськогосподарських угідь, а саме родючості ґрунтів, тобто на покращення екологічної та економічної ефективності, без чого неможливо підвищити продуктивність земель.

Сталий розвиток аграрного сектору економіки України значною мірою залежить від ефективності аграрної політики і належної участі держави в її формуванні та реалізації. В умовах обмеженості бюджетних ресурсів особливого значення набуває необхідність активізації механізму державного регулювання економічних процесів, що реалізується методами правового, адміністративного та фінансово-економічного впливу. Україна відноситься до країн з найнижчим рівнем державної підтримки умов відтворення залучених ресурсів (насамперед, природних) у сільському господарстві з розрахунку на 1 га ріллі. Порівнюючи обсяг державної підтримки в Україні з іншими країнами, можна стверджувати про високий

показник надання державної підтримки (субсидій) сільському господарству у європейських країнах, що, відповідно, формує вищий рівень конкурентоспроможності європейської аграрної продукції в порівнянні з відповідними вітчизняними показниками.

В країнах ЄС діє єдина сільськогосподарська політика. Загальний обсяг підтримки аграрного сектора в країнах Європейського Союзу в 2013-2014 роках склав майже 60 млрд євро щорічно, а це близько 525 євро/га, або 20% від валової продукції сільського господарства. Залежно від країни, державна підтримка галузі коливається: у Нідерландах та Бельгії – близько 500 євро/га; Польщі – 345 євро/га; в Україні даний показник балансує в межах 10-20 євро/га (з урахуванням коштів, що залишались в рамках дії спеціального режиму з ПДВ).

Про низький загальний обсяг державної підтримки вітчизняного сільського господарства порівняно з іншими країнами також свідчить оцінка підтримки виробника (Producer Support Estimate – PSE), що проводить [Організація економічного співробітництва та розвитку \(ОЕСР\)](#). Так, в ЄС 21% валової сільськогосподарської продукції компенсується державою за рахунок різних програм державної підтримки, Туреччині, відповідно – 23%, РФ – 12%, Канаді – 11%, США – 7%, в той час як в Україні – 1...1,5% [1; 2].

Як наслідок, господарства переходять на моновиробництво рентабельної сьогодні як правило, експортоорієнтованої продукції. В результаті, руйнуються сівозміни, деградують ґрунти тощо. Значна частина працездатного населення витісняється з сільськогосподарських підприємств в особисті селянські господарства. Посилюються безробіття та міграційні процеси. За межею бідності перебуває 17,1% сільських домогосподарств. Частка селян із доходами нижче прожиткового мінімуму складає сьогодні 42,7%. Рівень оплати праці у сільському господарстві на 40% нижчий середнього по галузях національної економіки. У 14000 сільських населених пунктів (49% від загального їх числа) відсутні будь-які виробничо-управлінські підрозділи. Інвестиції на розвиток соціальної сфери села становлять лише 7,6 млрд грн./рік, що набагато нижче потреби в них.

Сучасна модель функціонування сільськогосподарського виробництва в Україні

не спроможна зробити суттєво якісний стрибок у своєму розвитку, забезпечити вирішення соціально-економічних проблем села, реалізувати повною мірою той потужний природно-ресурсний потенціал, яким володіє галузь. У цьому контексті аграрна програма сталого розвитку України повинна об'єднувати міжнародний інноваційний передовий досвід та міжнародні стандарти з національними і регіональними компетенціями. Сьогодні міжнародні організації виконують регуляторні функції на наднаціональному рівні та мають значний вплив на розвиток світової економіки. До основних організацій з регулювання глобального аграрного ринку належать: Організація ООН з питань продовольства та сільського господарства (ФАО), Всесвітня продовольча програма (ВПП), Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку (МФСР), Всесвітня продовольча рада (ВПР), Світова організація торгівлі (СОТ). Україна повинна прагнути до активної участі в міжнародних організаціях, до якомога ефективнішого використання позитивних наслідків співпраці з ними й обстоювати національні інтереси. Участь у міжнародних організаціях та програмах потрібно розглядати, з точки зору підвищення конкурентоспроможності національних виробників та захисту внутрішнього ринку на основі правил та норм цих інституцій. Зв'язок із зовнішніми структурами вітчизняних суб'єктів аграрного сектору забезпечує держава шляхом створення умов зовнішньоекономічної взаємодії та підтримки розвитку експортного потенціалу аграрної продукції.

5. Висновки. Сьогодні існує нагальна потреба прийняття в аграрному секторі невідкладних та ефективних заходів. Інтеграція національних аграрних господарств в світове аграрне господарство, створення конкурентоспроможного міжнародного аграрного вектору потребує постійної державної підтримки та стимулювання, а також міжнародної координації (наприклад у рамках спеціалізованих міжнародних універсальних організацій системи ООН, зокрема в рамках ФАО), яка сприятиме ефективному розвитку галузі.

Література:

1. Сільське господарство України за 2016 рік. Статистичний збірник / Державна

служба статистики України. – 2017 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

2. Данилишин Б. Нова державна підтримка агропромислового комплексу – шлях в нікуди. / Економіка-держава- [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ukr.lb.ua/economics/2016/04/07/332278nova_derzhavna_pidtrimka.html. 3

3. Концепція збалансованого (сталого) розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року, затверджена Наказом Міністерства аграрної політики України від 20.08.2003р. № 280 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

4. Сазонець І. Л. Сутність інституалізації та її вплив на забезпечення продовольчої безпеки шляхом розвитку міжнародних організацій / І. Л. Сазонець, С. М. Халатур // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки, 2011, вип. 28, ч. III, С. 126–131.

5. Сазонець І. Л. Тенденції і перспективи розвитку ринку товарів і послуг в Україні за вимогами СОТ / І. Л. Сазонець, І. Г. Снітківкер // Матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції «Фінанси України», 2011, т. 1, С. 78–80.

6. Шпак Ю. В. Формування системи продовольчої безпеки в Україні в умовах глобалізації ринків / Ю. В. Шпак // Стратегія і тактика державного управління. – 2014, № 1-2. – С. 91–98.

References:

1. Agriculture of Ukraine for 2016. Statistical Collection / State Statistics Service of Ukraine.-2017 - [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ukrstat.gov.ua>

2. Danylyshyn B. New state support for agro-industrial complex is the way to nowhere. / Economy-state- [Electronic resource] - Access mode: http://ukr.lb.ua/economics/2016/04/07/332278nova_derzhavna_pidtrimka.html. 3

3. The Concept of balanced (sustainable) development of agro-ecosystems in Ukraine for the period up to 2025, approved by the Order of the Ministry of Agrarian Policy of Ukraine of 20.08.2003. № 280 [Electronic resource] - Mode of access: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

4. Sazonets I. L. The essence of institutionalization and its impact on food security through the development of international organizations / I. L. Sazonets, S. M. Khalatur // Collection of scientific works of Cherkasy State Technological University. Series: Economic Sciences, 2011, no. 28, part III, p. 126–131.

5. Sazonets I. L. Trends and Prospects for the Development of the Goods and

Services Market in Ukraine in accordance with the requirements of the WTO / I. L. Sazonets, I. H. Snitivker // Materials of the XY International Scientific and Practical Conference "Finance of Ukraine", 2011, vol. 1, p. 78–80.

6. Shpak Y. V. Formation of the food security system in Ukraine in the conditions of market globalization / Y. V. Shpak // Strategy and tactics of public administration. – 2014 – No. 1-2. – with. 91–98.